

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PROFESIJNÝ A KARIÉROVÝ RAST
pkrmpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Mgr. Viktor Križo

Zážitkové sústredenia osobnostného rozvoja žiakov

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Mgr. Viktor Križo

Kontakt na autora: Základná škola, Medzilaborecká 11, 821 01 Bratislava
1viktor1k@gmail.com

Názov OPS/OSO: Zážitkové sústredenia osobnostného rozvoja žiakov

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XIII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Slávka Gécová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Prierezové témy, medzigeneračné vzťahy, zážitkové vyučovanie, sústredenie.

Anotácia

Sociálny a osobnostný rozvoj sa dnes v dobe terorizmu a nevraživosti, medzil'udských vojen, neznášanlivosti a násiliu v médiách či v živote javí ako výzva školy 21.storočia. Známy autor C. Rogers hovorí, že sme vzdelaní, ale zlí. Vyučovanie a edukácia sa musí premeniť z memorovania a faktografického učenia na skúsenostný zážitok a porozumenie zmyslu a cieľu života smerom k prosociálnosti a humanizácii človeka. V našej práci sme si stanovili za cieľ predstaviť ďalšiu efektívnu formu harmonického rozvoja osobnosti dieťaťa v skupinových zážitkových sústredeniach. Viacdňové sústredenia tematicky zamerané na prierezové témy, medzipredmetové vzťahy a skupinovú dynamiku poskytujú žiakovi, učiteľovi i rodičom novú formu zážitkového vzdelávania pre život, vzdelávania k ľudskosti, hodnotám a zároveň zanechávajú trvalejšie zmeny v štruktúre osobnosti a triedy. V práci sa predstavia dôležité filozoficko-teoretické princípy rozvoja osobnosti dieťaťa, ciele, metódy aj formy zážitkových sústredení a praktické návody, ukážky, inšpirácie pre prácu s deťmi v skupinovej dynamike rozličných sústredení, ktoré je možné zapracovať aj priamo do školských vzdelávacích programov.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Osobnostný a sociálny rozvoj - prierezová téma na školách_aktualizačné	152/2010 – KV
Výchova k prosociálnemu správaniu vo výchove mimo vyučovania žiakov primárneho vzdelávania aktualizačné	454/2011 – KV
Outdoorové aktivity vo výchove mimo vyučovania aktualizačné	1203/2013 – KV
Praktické uplatňovanie kreativizujúcich a aktivizujúcich metód a koncepcií v edukácii so zacielením na rozvíjanie kooperatívnych zručností žiakov	1060/2013 – KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	6
1.1 Zážitková pedagogika.....	6
1.2 Skúsenostná teória vyučovania podľa Kolba.....	7
1.3 Metódy zážitkového vyučovania	8
1.4 Prierezové témy.....	9
1.5 Potreby cieľovej skupiny.....	11
2 POPIS PROJEKTU	15
2.1 Ciele a kompetencie projektu.....	16
2.2 Projekt predvianočného sústredenia.....	17
2.2.1 Podrobný program a štruktúra sústredenia.....	17
2.2.2 Správa o činnosti a dosiahnutí cieľov.....	25
2.1 Projekt jarného sústredenia na farme s hipoterapiou.....	26
2.2 Projekt jarného medzigeneračného sústredenia.....	28
ZÁVER	30
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV.....	31
ZOZNAM PRÍLOH	32

ÚVOD

Projekt preventívnych sústreďení je netradičná forma, ako vyučovať prierezovú tému sociálneho a osobnostného rozvoja zážitkovou výcvikovou formou žiakov II.stupňa ZŠ. Desiatky zážitkových sústreďení so žiakmi nás presvedčila o tom, že to, čo im budete roky za katedrou rozprávať im môžete naživo ukázať v praxi v intenzívnom viacdňovom výcviku – vzťahy, konflikty, komunikáciu, prácu s emóciami, jednoducho práca na sociálnom a osobnostnom rozvoji.

Prierezové témy, ktorú sú tak dôležité pre harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa možno realizovať podľa nášho názoru práve vo forme jarného a predvianočného sústreďenia, t.j. 2 krát ročne. V prostredí slovenskej prírody mimo mesta tak upriamujeme pozornosť dospievajúceho dieťaťa na vytváranie zdravých vzťahov, na upevnenie charakterových črt, citlivosti a vnímavosti pre druhých ľudí, premáhanie utilitaristických postojov v spoločnosti a vedenie k prosociálnosti. Projekt o ktorom píšeme v tejto našej osvedčenej skúsenosti má dlhoročnú tradíciu a je súčasťou programového bloku, ktorý sme pod názvom *Všetko chce rásť* vytvorili a realizujeme ho v rozličných obmenách už od r. 2008.

Hlavnou myšlienkou dlhodobého programu „*Všetko chce rásť*“ je rozvíjanie osobnosti dieťaťa v procese jeho špecifického rastu. Vzhľadom na modernú a alternatívnu pedagogiku zdieľame názor, že dieťa v tomto procese rastu potrebuje sprievodcov, ktorí mu pomôžu objavovať vlastnú krásu, cestu a cieľ existencie a konania. Naša práca ma poukázať na jednu z dôležitých a pre dieťa mimoriadne pútavých zážitkových foriem práce, ktoré možno považovať za priamu výchovnú a vzdelávaciu činnosť v najvlastnejšom slova zmysle, pretože dieťa sa učí podľa tej prapôvodnej myšlienky Komenského „školy hrou“.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Teoretická časť našej práce predstavuje jednotlivé zložky skúsenosti, ktoré slúžia ako podklad k analýze aplikačných výstupov a zároveň otvárajú čitateľovi pozadie komplexného prístupu k edukácii dieťaťa. V prvej časti poskytujeme krátky náhľad do filozofie modernej alternatívnej a zážitkovej pedagogiky. V ďalších podkapitolách postupujeme od najdôležitejších princípov projektu a charakterizujeme jednotlivé časti projektu.

Zaumienili sme si poskytnúť syntézu teoretických princípov vo všeobecnosti a z nich vyvodit' aplikačnú časť, na ktorej je postavená a uplatniť tvorivé skúsenosti z osobnej práce so žiakmi a dať ich do súvisu s procesom osobnostného rastu dieťaťa. Kapitola o potrebách dieťaťa vzhľadom k jeho vývinovým špecifikám je dôležitou súčasťou porozumenia aktivít, ktoré touto skúsenosťou chceme predstaviť.

Postavenie žiaka v našich školách sa javí stále komplikovanejšie. Nemôžeme len jednoducho vzdelávať tým, že prideme a odučíme si teóriu predmetu. Škola musí byť miestom komplexného, interdisciplinárneho, prierezového prístupu. Naučiť niekoho myslieť a zároveň mu neotvárať cestu rastu osobnosti je nebezpečným nástrojom pre spoločnosť, ako hovorí výrok C. Rogersa: „*Sme vzdelaní, ale zlí.*“ (In Turek, 2005)

1.1 Zážitková pedagogika

Na základných školách sa nachádzajú rôzne typy žiakov s vlastným tempom učenia sa, schopnosťami a správaním. Všetci však majú radi „prestávku“, lebo sa môžu venovať činnosti, ktorá ich zaujíma. Tvrdenie, že človek sa rád vzdeláva nie je dnes úplne pravdivé. Učenie sa je nevyhnutnou podmienkou existencie človeka a vyžaduje si veľa času a trpezlivosti. To však neznamená, že učenie musí mať človek rád. Hlavne v tej podobe, ako ju predstavuje dnešný väčšinový školský model. Vyžaduje si totiž niekedy veľa námahy, času a trpezlivosti. Napriek tomu je možné dosiahnuť radosť z učenia sa. Ved' malé dieťa pri spontánnej hre pociťuje radosť a zároveň sa učí. Pre takéto dieťa je učenie sa veľkým zážitkom objavovania nepoznaného.

Zážitková pedagogika sa snaží pomôcť žiakom prekonať strach zo školy, nechut' k učeniu a nadobudnúť radosť. Na základe zážitku a skúsenosti vedie žiakov k aktívnemu prístupu k získavaniu vedomostí. Okrem získania informácií napomáha žiakom vyjadrovať vlastné myšlienky, emócie, rešpektovať názory iných, rozvíjať empatiu, tvorivosť, schopnosť spolupráce a podobne.

Podľa Jirásk (2004) „*zážitková pedagogika kladie dôraz na aktivitu zo strany žiakov. Využíva učenie prostredníctvom zážitku, učenie na základe vlastnej skúsenosti. Zámerne vyvoláva situácie vedúce k získaniu zážitkov a tým vyzýva k introspektívnemu skúmaniu vlastných pocitov, postojov, skúsenosti a možností poučenia. Hlavný rozdiel medzi bežným rekreačným zážitkom a pedagogickým zážitkom tkvie práve v spätnej väzbe.*“ Z toho teda vyplýva, že zážitková pedagogika na rozdiel od tradičnej pedagogiky umožňuje konfrontáciu seba samého s inými ľuďmi a zároveň i kultúrnym okolím. Pričom tradičnú pedagogiku chápeme ako spôsob vzdelávania, kde je cieľom naučiť žiakov čo najviac učiva, preceňuje sa pamäťové učenie a menej pozornosti sa venuje tvorivosti žiakov.

Zážitková pedagogika pomáha človeku uvedomiť si vlastné prežívanie. Na rozdiel od rôznych voľno časových aktivít sľubujúcich úžasný zážitok, orientácia zážitkovej pedagogiky je na celkový kontext zážitku. Nielen na jeho vyvolanie, ale tiež spôsob spracovania a jeho využitie je dôležitou súčasťou tohto pedagogického odvetvia. Prístup zážitkovej pedagogiky ku vzdelaniu je založený na vyššej schopnosti ľudskej pamäti získavať informácie, ktorých vnímanie je sprevádzané intenzívnymi emóciami.

Metódy a princípy zážitkovej pedagogiky majú teda bližšie k alternatívnym smerom, ktoré sa rôznym spôsobom snažia o výchovu a vzdelávanie žiakov. Príkladom môže byť Montessoriová pedagogika kladúca tiež dôraz na aktivitu žiaka a uplatňujúca heslo: *Pomôž mi, aby som to dokázal sám*. Frenetovská pedagogika zase využíva slobodné vyjadrovanie citov a Pragmatická pedagogika má založené formy učenia na skúsenosti, čo je veľmi podobné zážitkovej pedagogike. (Šuleková, 2007)

Charakteristiku zážitku môžeme zhrnúť aj do niekoľkých bodov (podľa Jirásek, 2006):

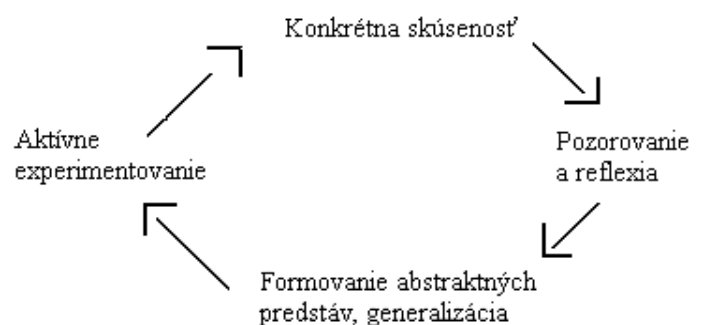
- 1 komplexnosť – vychádza zo samotnej existencie človeka, ktorého nemožno redukovať len na racionálne uvažujúcu bytosť,
- 2 verbálna neprenositelnosť – zážitok nemôžeme jeho popisom preniesť z jednej osoby na druhú, pretože každý človek prežíva tú istú udalosť rôznym spôsobom,
- 3 nedefinovateľnosť – konkrétne jazykové výrazy nedokážu presne vystihnúť duševný stav, ktorý vzniká pri zážitku. Definovanie zážitku je v tomto prípade bezpredmetné. Zážitok sa dá do určitej miery len popísať,
- 4 jedinečnosť – každý zážitok je neopakovateľnou a jedinečnou udalosťou,
- 5 neoddeliteľnosť od obsahu – prežívajúci jedinec je spätý s prežívanou udalosťou.

1.2 Skúsenostná teória vyučovania podľa Kolba

V sedemdesiatych rokoch 20. storočia prišiel D. A. Kolb so skúsenostnou teóriou vyučovania, v ktorej je učenie definované ako proces, v ktorom sa vedomosti formujú a upevňujú prostredníctvom pretvárania vlastnej skúsenosti. Učenie je teda určitý postup, ktorý prebieha v štyroch fázach:

1. konkrétna skúsenosť (zážitok)
2. pozorovanie, reflexia
3. formovanie abstraktných predstáv
4. aktívne experimentovanie

Tieto fázy sú cyklické a efektívnosť učenia požaduje dôslednosť v dodržiavaní týchto krokov, hoci proces učenia môže začať v ktorejkoľvek fáze.

Obrázok 1 Schéma cyklu učenia D. Kolba

Prameň: Oravcová, 2003.

Napriek kritike má Kolbova teória veľký význam hlavne v tom, že zmenila pohľad na učenie a preniesla zaoberanie sa učením pohľadom žiaka. Zážitkové vyučovanie vychádza z podobným princípov ako je Kolbova teória učenia. Má totiž rovnaký cyklus učenia sa. Aj tu je okrem konkrétneho zážitku veľmi dôležitá jeho reflexia, ktorá má vyvolať potrebu učiť sa novým poznatkom a ich aplikáciu v praxi, čím sa vyvolajú nové zážitky. Výnimočná účinnosť tohto spôsobu vzdelávania je postavená na silnom autentickom osobnom zážitku a s ním spojenými emóciami, ktoré umocňujú skúsenosti získané počas hry alebo interakcie. V zážitkovom vyučovaní je veľmi dôležitá sústredenosť na prítomnosť: hru, emocionálnu, ale i racionálnu aktivitu žiaka. Vychádza sa totiž z predpokladu, že čo si žiak sám prežije, to si aj zapamätá na dlhšie obdobie. Z toho teda vyplýva, že v zážitkovom vyučovaní hlavnú úlohu preberá žiak a na základe zážitkov, ktoré získal vďaka konkrétnym skúsenostiam na hodinách. Takto získané poznatky dokáže žiak zúročiť aj v ďalšom učení sa.

Pri realizácii zážitkového vyučovania je veľmi dôležitý čas. Vytvorenie emócií a zároveň konštruktívna práca s nimi, aby priniesli pozitívny výsledok si vyžaduje väčšiu časovú náročnosť. Z tohto dôvodu sa zážitkové vyučovanie najintenzívnejšie uplatňuje v mimoškolskom vyučovaní, v sústreďeniach, v škole v prírode a pod. Umožňuje rozvíjanie emocionálnej inteligencie žiaka, ktorý sa nemusí primárne sústreďiť na vedomosti. Dieťa sa tak môže sústreďiť na vlastné emócie, pochopenie iných ľudí, rozvíja sa komunikácia, riešenie medziludských problémov. Dokáže aj vďaka reflexii lepšie zvládať svoje nálady a zabrániť nervozite. Prirodzeným spôsobom motivuje žiaka k učeniu sa, keďže konkrétne skúsenosti a zážitky veľmi úzko súvisia. Žiak je totiž aktívnou súčasťou vyučovania a prostredníctvom neho môže uspokojiť niektoré potreby ako prijatie okolím, zažitie úspechu a podobne.

Význam zážitkového vyučovania spočíva hlavne v sebapoznaní, rozvoju osobnosti, kreativity, či spontánnosti. Zároveň umožňuje získať žiakovi vedomosti a schopnosti získané na základe skúsenosti, vďaka čomu si ich oveľa rýchlejšie zapamätá. (Šuleková, 2007)

1.3 Metódy zážitkového vyučovania

Na základe vlastnej skúsenosti každý jedinec vie, že to, čo sám prežil alebo si vyskúšal, si oveľa dlhšie pamätá, niekedy aj po celý život. Efektivita takéhoto učenia sa je veľmi vysoká. Z toho, čo zažijeme si totiž zapamätáme podstatne viac ako pri učení sa len z počutého alebo z prečítaného.

Metódy zážitkového vyučovania majú podľa Lencza (in Šuleková, 2007) nasledujúce vlastnosti:

1. pozitívne hodnotenie seba a druhých – posilňuje pozitívnu náladu v triede.
2. participatívne učenie – žiaci pre získanie informácií vyvíjajú iniciatívu. Tieto informácie sa potom využívajú pri vytváraní nových nápadov.
3. kooperatívne učenie- podporuje komunikáciu, tvorivé myslenie, medziludské vzťahy.

4. učenie založené na zážitku a skúsenosti prináša zmeny v správaní, tvorivosti a interpretácii
5. uvedomenie si vlastných hodnôt, citov a postojov - zmena porozumenia seba a iných ľudí, spojená so zmenou správania a postojov.
6. kreatívne učenie - spája sa s ním riešenie problémov. Vyžaduje myslenie v pojmoch a obrazoch, spájanie racionálneho a emocionálneho uvažovania.

Zážitkové metódy majú rôzny charakter, no väčšina využíva odlišné typy systémových hier. Tieto metódy rozdelíme do niekoľkých skupín: (Kariková, 1999)

1. diskusné metódy,
2. pohybové hry,
3. výtvarné techniky,
4. hudobné aktivity,
5. písomné aktivity,
6. objavovacie aktivity,
7. viacrozmerne aktivity.

Podľa nášho názoru však treba k tomuto rozdeleniu priradiť aj skupinové aktivity, hoci väčšina z vymenovaných metód počíta aj s prácou v skupinách. Vzhľadom na predmet našej práce sa však budeme zaoberať v ďalšej časti len tými metódami, ktoré podľa nášho názoru primárne súvisia s našimi cieľovými aktivitami.

1.4 Prierezové témy

Prierezové témy predstavujú edukačné výzvy apelujúce na sociálny kontext. Cez nich sa naplňajú výzvy odrážajúce potreby, hodnoty a smerovanie života súčasnej spoločnosti. Ciele prierezových tém môžu byť integrované prostredníctvom obsahu alebo aj metód do každého predmetu alebo oblasti vzdelávania. Zároveň sa prejavujú aj v celkovej kultúre školy.

Prierezová téma **Osobnostný a sociálny rozvoj** sa prelína celým vzdelávaním. Jej cieľom je prispieť ku komplexnému osobnostnému rastu žiaka a rozvoju jeho životných zručností. Uplatňovaním tejto prierezovej témy sa vytvára prostredie pre podporu individuality a zdravého sebavedomia žiaka na jednej strane a rozvoj zmyslu pre spoločnosť založené na rovnosti a tolerancii na druhej strane.

Náš projekt špecificky rozvíja:

- porozumenie sebe a iným,
- získavanie pozitívneho postoja k sebe a druhým,
- formovanie dobrých medziľudských vzťahov v triede i mimo nej,
- rozvíjanie základných zručností komunikácie a vzájomnej spolupráce,
- získanie základných sociálnych zručností pre riešenie rôznych situácií,
- akceptácia rôznych typov generácii, názorov, prístupov k riešeniu problémov,
- uplatňovanie základných princípov zdravého životného štýlu a nerizikového správania v každodennom živote.

Dôležité je, ako ďalej uvádza Štátny vzdelávací program, aby sa vždy realizovala prakticky, berúc do úvahy psychosociálne a vývinové charakteristiky žiakov a so zreteľom na ich aktuálne problémy a každodenný život. Kľúčovým výchovno-vzdelávacím momentom je rozvíjanie osobnostných a sociálnych kompetencií žiakov, tzn. že „učivom“ je tu samotný žiak, resp. skupina žiakov a interakcie medzi nimi v bežných každodenných situáciách, v našom prípade vo voľnej prírode vo viacdňovom sústreďení.

Environmentálna výchova vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi organizmami a vzťahom človeka k životnému prostrediu. Rozvíja pochopenie nevyhnutného prechodu k udržateľnému rozvoju spoločnosti, ktorý umožňuje sledovať a uvedomovať si dynamicky sa vyvíjajúce vzťahy medzi človekom a prostredím, kde sú vzájomne prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne.

Z tematických okruhov tejto prierezovej témy náš projekt rozvíja tieto témy:

- Ochrana prírody a krajiny (napr. poznávaním a ochranou prírody na konkrétnom mieste sústreďenia),
- Ľudské aktivity a problémy životného prostredia (Dlhodobé programy zamerané na zvyšovanie ekologického vedomia ľudí).
- Vzťah človeka k prostrediu (Naše mesto – príroda a kultúra nášho okolia a jej ochrana, možnosti a spôsoby ochrany zdravia, napr. čistenie potoka v mieste sústreďenia a i.).

Tvorba projektu a prezentačné zručnosti v súlade so Štátnym vzdelávacím programom má za cieľ prierezovo vo všetkých predmetoch rozvíjať u žiakov kompetencie tak, aby vedeli komunikovať, argumentovať, používať informácie a pracovať s nimi, riešiť problémy, spolupracovať v skupine, prezentovať sám seba, ale aj prácu v skupine. Hlavným cieľom je, aby žiaci prostredníctvom vlastnej organizácie práce naučili sa riadiť seba, tím, vypracovať si harmonogram svojich prác, získavať potrebné informácie, spracovať ich, vedeli si hľadať aj problémy, ktoré treba riešiť a pod.

Náš projekt vo svojej štruktúre a organizácii bol sčasti samostatným vyučovacím predmetom – sociálny a osobnostný rozvoj, v ktorom boli integrované medzipredmetové vzťahy. Deti si projekt aj sami vytvárali, vzišiel z ich dielne a v ich dielni aj prebiehal. Možno teda právom hovoriť o projektovom vyučovaní ako takom. Ako píše Pasch (1998, s. 273) „keď deti spolupracujú, smerujú k dôležitým vzdelávacím cieľom v afektívnej oblasti a zároveň si prehlbujú znalosti učiva. Sociálne metódy výuky,“

uvádza ďalej autor, „môžu napomôcť pri vytváraní atmosféry, ktorú by sme mohli nazvať 'učiacim sa spoločenstvom' (*learning community*).“ Projekt, ktorý sme si zaumienili vytvoriť tak napĺňa dôležitú črtu kooperatívneho učenia a to vo vzájomnej závislosti, učia sa poskytovať a prijímať pomoc, spoločne usilujú o dosiahnutie jedného cieľa, vytvárajú zmiešané skupiny, v ktorých je každý zodpovedný za každého (Pasch, 1998).

Všetky prierezové témy sa v projekte vzájomne prelínajú a úzko súvisia s jednotlivými aktivitami a tvoria princíp celého projektu. Príroda – životné prostredie – je terapeutická platforma pre rozvoj medzigeneračných vzťahov a osobnostný rast.

1.5 Potreby cieľovej skupiny

Z pohľadu **Eriksonových** 8 fáz psychosociálneho vývoja (2002) môžeme obdobie staršieho školského veku zhruba spojiť s koncom latentného obdobia (6 – 12 rokov) a začiatkom adolescencie (12 – 15 rokov).

V latentnom období mladšieho školského veku (1.stupeň základnej školy) sa rieši u dieťaťa asimilácia a akomodácia na kľúčový problém: **výkonnosť verzus menejcennosť**.

V tomto období začína presahovať skúsenosť dieťaťa rámec rodinných vzťahov a je vystavené porovnávaniu a hodnoteniu v širšom okolí školských a mimoškolských situácií. Úspešné dosahovanie praktických cieľov vlastnou snahou v tomto období je základom rozvoja sebadôvery a sebaapredania. Neúspech naopak vedie k pocitom menejcennosti v porovnaní s ostatnými. Učí sa získavať uznanie produkovaním vecí, rozvíja výkonnosť, stáva sa aktérom a tvorcom nových vecí a situácií, čo podporuje jeho autonómiu. Ohraničené Ego dieťaťa zahrňuje jeho zručnosti, učí sa potešeniu z dokončenej práce, upevňuje sa pozornosť a pracovitosť. Ak dieťa stratí nádej na dosiahnutie vlastnej výkonnosti, vedie to k tendencii izolovať sa, snaha o rivalitu, súperenie s okolím alebo naopak pasivita.

Môžeme to zhrnúť tak, že ak dieťa niečo dokáže, niečo mu ide, niečo ho baví, robí vecí rád, dokončuje ich, potvrdzuje si, že je šikovné, výnimočné, je na svoju prácu hrdý a tým si potvrdzuje vlastnú identitu. Naopak, ak nedokáže prísť na to, v čom je výnimočný, pripadá si v dôsledku vlastnej nedostatočnosti a neúspechu neúčinný, nezaujímavý, uverí, že je zbytočné, nedokáže si vážiť samo seba. Samozrejme tento problém výrazne ovplyvňuje celkový vývoj osobnosti dieťaťa v skorších vývinových štádiách. Na toto nie ľahké obdobie naviaže v 5. fáze azda najzložitejšie obdobie – adolescencia (cca. 2. stupeň), v ktorej primárny konflikt sa zameriava na **identita verzus zmätok rolí**.

Ústrednou témou vývojového procesu je tu utváranie osobnej identity, ktorá úzko súvisí s vývojom "Ega". Po ukončení detského obdobia je v dospievaní úlohou mladého človeka stabilizovať si pevné poňatie vlastného ja, svojho miesta a zmyslu v živote. V puberte sa všetko, čo bolo v detstve prirodzené a vyriešené, opäť vynára ako problém. Rastúci

mladý človek konfrontovaný so svojou vlastnou fyziologickou revolúciou si teraz konfrontuje vlastný sebaobraz so obrazom druhých. Je to hľadanie vlastnej identity. Nebezpečím tohto obdobia je zmätok rolí, ako ich dať dokopy. Môže dôjsť k zmäteniu sexuálnej identity, k delikvencii, k psychickým poruchám. V žiadnom inom štádiu životného cyklu nie je prísľub objavenia seba samého tak tesne blízko straty seba samého. Zhrnieme to tak, že ak sa cítim sám sebou, prijímam sa takého, aký som, dokážem zdieľať seba s druhými, poznám svoje miesto v sociálnej skupine, mám životnú perspektívu. Ak nie, ak sa necítim vnútorne spojený so sebou, mám strach zdieľať svoje pocity s druhými, používam masky a hry, aby ma prijali, alebo naopak sa izolujem, neustále sa s niekým porovnávam, mám zmätok vo vzťahoch a zmätok v sebe, nedokážem nájsť vlastné ja.

Vágnerová (2005) rozdeľuje vývin dieťaťa v základnej škole na dve štádiá. Analyzujme ich teda z hľadiska našej témy:

- **Mladší školský vek** – dieťa prežíva fázu usilovnosti a snahy, citovej vyrovnanosti, pozitívnej mysle, stability, vyvíjajú sa konkrétne operácie a kognitívne funkcie, sebakontrola. Závislosť dieťaťa na formálnej autorite s často až nekritickou akceptáciou je mimoriadne významný fakt pre hodnotenie v rukách učiteľa. Škola v značnej miere ovplyvňuje rozvoj identity školáka, hlavne jeho sebahodnotenie a sebaúctu, ale aj jeho očakávania. Emočná väzba na učiteľa posilňuje pocit istoty a bezpečia v novom prostredí. Hodnotenie sa u dieťaťa nekriticky transformuje na sebahodnotenie. V tomto období je pozitívne hodnotenie predpokladom citovej istoty, motivácie, uspokojuje potrebu sebarealizácie. Zdá sa, že v tomto období je dôležité pre dieťa základné poslanstvo a pozitívny vzťah pedagóga vyjadrený aj neverbálnymi prejavmi.
- **Starší školský vek** – charakterizuje ho veľká búrka: emočný egocentrizmus, instabilita, impulzivita, náladovosť, rozsiahle biologické zmeny, vrátane vplyvu hormonálnej regulácie na vyššie kognitívne funkcie a emocionálny vývoj, nadmerná kritickosť, nerealistický sebaobraz, nedostatok istoty v dôsledku väčšej mentálnej aj sociálnej separácie, radikalizmus, posilnené vzťahy s vrstovníkmi, vzťahovačnosť, premenlivosť. Hodnotenie ich výkonov a správania predstavuje špecifickú skúsenosť, ktorá môže ovplyvniť detské sebaopatie veľmi zásadným spôsobom. V tomto období potrebuje dieťa všetko to, čo doteraz, ale oveľa častejšie potrebuje chváliť, pozitívne motivovať, vyjadrenie uznania. Zároveň potrebuje presnejšie pomenovať požiadavky, pocity, potreby. Vhodná komunikácia učiteľa je dôležitým nástrojom udržania stability, ktorú od neho dieťa v tomto období očakáva. Práve počas prerodu dieťaťa do vlastného interiorizovaného sebaobrazu je to dôležitý pevný bod. Premenlivosť vnútorného sveta dieťaťa vyžaduje jasnosť a pevnosť zásad učiteľa. Hodnotenie zvonka musí stále viac oddelovať správanie a vonkajšie prejavy, úspechy od osoby dieťaťa. Popisuje to, čo vidí, počuje a zároveň uisťuje o stálej podpore detského „ja“.

Pri práci s našou cieľovou skupinou nie je cieľ len v sprostredkovaní zážitku, ktorý má dieťa naučiť nové veci, ale hlavne umožniť mu **zažiť korektívnu skúsenosť**. Prostredníctvom tejto skúsenosti môže dôjsť k zmene v jeho prežívaní a v spôsobe vytvárania vzťahov vo svojom okolí. Hlboké zranenia, ktoré si deti nesú sa môžu postupne liečiť nie len v psychoterapii, ale aj prostredníctvom pravidelných aktivít, ktoré navonok vyzerajú ako bežné hry.

Z uvedených teoretických východísk preto vyberáme základné potreby, ktoré sa nám javia ako najdôležitejšie pre cieľovú skupinu detí, a ktoré sa im snažíme naplňovať našim programom a pôsobením pri jednotlivých sústreďeniach:

- **prijatie** – bezpodmienečné prijatie dieťaťa aj s jeho negatívami, neželaným správaním, ktoré často odstraší ľudí okolo neho a tí potom vnímajú dieťa ako zlé. Aby sa dieťa naučilo mať radosť, vážiť si a prijať samo seba, musí sa stretnúť s dospelým človekom, ktorý ho takto prijíma a uveríť mu, že je hodné lásky také, aké je. Ak sa s ním nestretne, veľmi ťažko sa naučí mať radosť samé seba a nasaje ako špongia presvedčenie okolia: „som zlé, nanič, sú so mnou len problémy!“
- **„normálny vzťah“** - učiť sa reálnemu, hlbokému vzťahu človeka s človekom. Zažiť spolu príjemné aj ťažké veci, vedieť sa pohádať aj si odpustiť a cítiť sa v tom všetkom bezpečne a vedieť, že vzťah pretrvá. Deti veľmi trpia povrchnosťou svojich vzťahov. Poskytnúť im niečo iné a presvedčiť ich, že vzťahy majú veľkú hodnotu, je otázka veľkej vytrvalosti a pochopenia. Jedným z terapeutických faktorov je *vzťah* k vedúcemu - pedagógovi. V terapii je považovaný za základ liečebného potenciálu. V prípade pravidelnosti aktivít (akou škola je) a dostupnosti tohto vzťahu, dieťa má možnosť zažiť korektívnu skúsenosť smerom k autorite, dospelému človeku, ktorým sa neskôr ono samo stane. Vo vzťahu môže dieťa zažiť prijatie, lásku, a môže sa učiť vnímať ako ono samo vplýva na ľudí okolo seba bez strachu, že by ich stratilo. Vzťah dieťaťa a dospelého je proces, ktorý sa utvára postupom času a o čo bližší je tento vzťah, tým sa môže dieťa cítiť bezpečnejšie vyjadrovať pocity, hovoriť o svojich zraneniach, túžbach a snoch. Tým, že je to proces, je neustále pretváraný, testovaný okolnosťami a samotným dobrovoľníkom a dieťaťom.
- **vzory** – v spôsobe ako tráviť čas, životnom štýle, ale aj v spôsobe ako sa správame medzi sebou – pedagóg k iným ľuďom, slabším, k ženám a deťom, muži k ženám, deti medzi sebou, k seniorom a pod. K tomu, ako sa správajú pedagógovia medzi sebou sú deti veľmi vnímavé, nasávajú z toho potrebné emocionálne informácie. Ako sme spomínali, jednou z potrieb dieťaťa je mať *vzor* voči ktorému sa môže vymedzovať alebo vzťahovať. Deti majú často plné zuby poučovania aké by mali byť, chcú sa učiť od reálnych ľudí, ktorí sa im nechajú spoznať, majú svoj ľudský príbeh, aj svoje chyby, ale napriek tomu majú niečo, za čo si ich deti môžu vážiť (niečo dosiahli, majú určité vlastnosti, ktoré by deti chceli mať, majú ušľachtilé ciele v živote,...). Neznamená to, že deťom máme povedať o sebe všetko, treba si samozrejme strážiť vlastné hranice tak,

aby sme sa v tom dobre cítili. Ale sebaodhalenie je tiež prostriedok prehĺbenia vzťahu s dieťaťom, ktorý, ak je vhodne použitý, mu môže veľa dať.

- **hranice** – práca s pravidlami a hranicami je dôležitá. Nastavovaním vonkajších hraníc môžeme deťom pomôcť vytvárať si aj vnútorné hranice a učiť ich tak sebakontrolu a regulácii vlastného správania. Hranice bez lásky a prijatia však nikdy nebudú fungovať a stali by sa preto len chladným nástrojom, ktoré by deti odmietali. Preto spolu s hranicami musí ísť aj naše prijatie a porozumenie deťom.
- **životné a sociálne zručnosti** – Naším cieľom je, aby si deti rozvíjali zručnosti, ktorú môžu použiť v každodennom živote, uľahčujú im kontakt s okolitým svetom a zvyšujú ich samostatnosť. K takýmto zručnostiam môžeme zaradiť sociálne zručnosti ako spolupráca, riešenie konfliktov, vzájomná komunikácia, tvorivosť, úcta k sebe aj k druhým, priateľstvo atď.; kontakt s prírodou, generácie medzi sebou, s opustenými seniormi, deťmi z detských domovov, sú konfrontovaní so silou prírody a zodpovednosti voči nej, ako sa s tým v meste stretnúť nemôžu.
- **Rozvoj svojho potenciálu** – pozitívny zážitok je tou najbezprostrednejšou potrebou každého – umožňuje nám objaviť a rozvinúť svoj potenciál, nadanie, schopnosti. Ak zistím pri rôznych aktivitách, v čom som dobrý, či už je to šport, fyzická obratnosť, výtvarné či hudobné aktivity, spolupráca a komunikácia s druhými deťmi alebo čokoľvek, stúpa tým moja sebaúcta a začínam aj neskôr vyhľadávať podobné činnosti, ktoré mi idú. Každé dieťa má radosť, keď sa mu niečo darí, má pocit sily, kompetencie a učí sa takto realizovať svoj potenciál. Aktivity zážitkovej pedagogiky sú svojou pestrosťou ideálne pre to, aby si v nich každý našiel niečo svoje.

Súčasťou našej práce je pomáhať deťom vytvoriť si **pozitívnu identitu**. Je to základná ľudská potreba, ktorú je potrebné napĺňať, aby sa dieťa mohlo zdravo vyvíjať. Identita má okrem časového hľadiska vonkajšie kvality ako je meno, prezývka, pohlavie, štátna alebo etnická príslušnosť, tak má aj vnútorné kvality a to ako človek prežíva sám seba. Čím je dieťa menšie táto predstava o sebe je viacej závislá na tom, aké informácie dieťa dostáva z okolia o sebe, ako ľudia hodnotia jeho správanie a ako reagujú na jeho pocity a prežívanie. (Porov. Zážitková pedagogika pri práci s rizikovou mládežou, 2009.)

2 POPIS PROJEKTU

Cieľom týchto sústrezení je naučiť sa vyučovať prierezové témy a medzipredmetové vzťahy v iných didaktických formách, ako je bežná vyučovacia hodina. Chceme presvedčiť každého učiteľa a riaditeľa, že škola môže a má vzdelávať deti aj zážitkovými formami. V tejto OPS ponúkame práve vyučovanie cez 4 dňové zážitkové sústrezenia.

V projektoch sústrezení sa v štvordňových blokoch realizuje vyučovanie prierezových tém a medzipredmetových vzťahov ETV, NBV, VYV, HUV, OBN v nedotknutej prírode pre mestské deti. Sústrezenia nepredkladáme ako školské výlety, ale ako osobitnú formu vzdelávania mimo priestorov školy a zážitkovou formou. Ide o riadne vyučovanie jednotlivých predmetov prepojenou a zážitkovou formou. V súlade s vyhláškou o základnej škole 224/2011 možno uvoľňovať žiakov 2.stupňa na 2 školské dni v roku a k tomu pridať ešte dva voľné dni. Sústrezenie v nami predkladanej podobe ak realizuje priamu výchovno-vzdelávaciu činnosť, tak nahrádza vyučovanie v škole a poskytuje žiakom aj učiteľom iba inú platformu učenia sa. Z toho by malo priamo vyplývať, že sa tak upraví rozvrh, že buď sa niektoré predmety (NBV, OBN, ETV, VYV, HUV) vyučujú iba blokovo v rámci zážitkového sústrezenia, alebo striedavo, časť hodín v rámci sústrezenia a časť v priamom vyučovacom procese. Nie je problém upraviť chod školy tak, aby sa to dalo takto realizovať, obávame sa, že skôr panuje v našich školách neustála obava a strach urobiť niečo ináč, ako to robia všetci alebo nezáujem, nechť robí veci skutočne kvalitne a v prospech detí.

Samotné sústrezenie, pokiaľ sa realizujú na pravidelnej báze môžu byť zakotvené aj v školskom vzdelávacom programe napr. ako forma rozvíjania prierezových tém. Riaditeľ školy môže taktiež v rámcovom učebnom pláne vyhraďiť 1 hodinu týždenne (33 hod. ročne) žiakom na vyučovanie predmetu s názvom: Zážitkové sústrezenie, ktorého osnovy aj s cieľmi vypracuje. Časť podkladov pre takéto vypracovanie ponúkame aj my.

Sústrezenia v sebe nesú dôležité posolstvo pre dospelávajúceho: na svete som preto, aby som sa otváral pre druhých. V pripravených aktivitách sú žiaci vedení k prosociálnosti jednak navzájom medzi sebou (vlastná príprava programu, vzájomné služby pri jedle, upratovaní, vzájomne obdarúvanie sa) a jednak k osobitnej vrstve ľudí našej spoločnosti (spolupráca s domovom dôchodcov a detským domovom pri realizovaní medzigeneračného projektu workshopov a programov alebo vo vzťahu k mladším žiakom) a stávajú sa protagonistami a šíriteľmi posolstva priateľstva. Zo skúsenosti organizovania takýchto akcií potvrdzujeme, že takto strávené dni sa stávajú pre dospelávajúce deti hlbokým prosociálnym zážitkom pre ďalší osobný rast. Dobrá nálada, pohoda, pokoj zimnej či jarnej prírody privádzajú k oslobodeniu sa od stresu a hluku mesta a k posilneniu na tele i na duši.

V našej OPS rozlišujeme dva základné typy zážitkových sústredení podľa času realizácie:

- Predvianočné sústredenie
- Jarné sústredenie
 - sústredenie prepojené s hipoterapiou
 - medzigeneračný projekt s mladšími žiakmi.

O projektoch je možné sa bližšie dočítať aj [TU](#).

2.1 Ciele a kompetencie projektu

Rozvoj kľúčových kompetencií (NBV, ETV, OBN):

- postoj vzájomnej tolerancie vníma ako základnú zásadu vlastného konania
- robí uvážené rozhodnutia, je schopný ich obhájiť, zhodnotí výsledky svojich činov samostatne rieši problém s dôrazom na etický princíp k druhým ľuďom a k životnému prostrediu,
- kriticky myslí, hľadá kritéria pre voľbu riešenia problémov, zdôvodní návrhy svojich riešení, využíva získané komunikačné zručnosti k vytváraniu vzťahov potrebných k plnohodnotnému súžitiu a kvalitnej spolupráci s ostatnými ľuďmi
- objavuje zmysel symbolického vyjadrovania, rozumie symbolickému vyjadrovaniu v rituáloch a slávnostiach.
- podieľa sa na utváraní príjemnej atmosféry v triednom tíme, ohľaduplnosťou prispieva k upevňovaniu medziludských vzťahov, v prípade nutnosti poskytne pomoc alebo o ňu požiada
- angažuje sa a uskutočňuje vo svojom živote humánne princípy v duchu solidarity a lásky
- je schopný posúdiť a oceniť hodnotu vzťahov (priateľstva, manželstva, rodiny), vysvetlí význam manželstva a rodiny a posúdi ich prínos pre spoločnosť, chápe zmysel vernosti
- vytvára si rebríček hodnôt a osvojuje si životný štýl na základe etických princípov, analyzuje dôležité faktory ovplyvňujúce myslenie a životný štýl súčasného človeka
- podpora vedomia jedinečnosti a neopakovateľnosti každého človeka v spoločnosti
- utváranie vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí, realistickému sebaopoznávaniu a sebahodnoteniu,
- uplatňovaniu vhodných komunikačných prostriedkov k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov,
- rešpektovaniu a uplatňovaniu mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívania a prebratie zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.

Ciele sústredenia (prepojené s cieľmi predmetov ETV, NBV, OBN a prierezovými témami):

- Mať v úcte seba (svoje telo) i druhých, viesť žiakov, aby vedeli prijať dobré rady od druhých, vzbudiť túžbu budovať si vlastnú identitu bez ovplyvňovania médiami, motivovať k potrebe rozvíjať duševný rozmer a hlavne nezanedbať duchovný život, Uvedomiť si, aké je poslanie rodiny, jej význam a zákonitosti fungovania, poznať vzťahy vo vlastnej rodine.
- Spoznávať hodnotovú orientáciu ako súčasť svetonázorovej orientácie človeka a oboznámiť sa s typmi svetonázoru človeka. Uvedomiť si potrebu tolerancie medzi ľuďmi. Zoznámiť sa s problematikou zmyslu života a vytvárania reálnych životných cieľov a ideálov, s procesom sociálneho dozrievania, s potrebou vytvárania priateľstiev. Učiť sa o možnostiach riešenia náročných životných situácií.
- Naučia sa prezentovať svoju prácu písomne aj verbálne. Žiak vhodným spôsobom dokáže zareagovať v rôznych kontextových situáciách, nadviazať kontakt, zostaviť základné písomnosti osobnej agendy, identifikovať a popísať problém, podstatu javu, kultivovane prezentovať svoje produkty, názory, vytvoriť plán prezentácie, určiť svoje silné stránky a vie ich využiť pri vhodnom výbere témy.
- rozvíjať u žiakov sebareflexiu (rozmyšľať o sebe), sebazpoznávanie, sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie, osobný život, naučiť žiakov rešpektovať potreby a práva ostatných, pestovať kvalitné medzilidské vzťahy, rozvíjať sociálne zručnosti potrebné pre život a spoluprácu.

2.2 Projekt predvianočného sústredenia

Základné informácie k realizácii sústredenia uvádzame v nasledovnej štruktúre:

- Čas: 4 dni – od štvrtka do nedele cca. dva týždne pred Vianocami
- Miesto: Lúčky pri Kremnici
- Cieľová skupina: žiaci jednej triedy 7.ročníka (20 – 25 žiakov, nie viac, lebo sa vytratí atmosféra malej skupiny, niektoré aktivity nebude možné realizovať) – špecificky sa zameriavame práve na siedmakov, lebo sú v ťažkom období, v škole sa im často nič nechce, nemajú o nič záujem, prechádzajú emočnými zmenami, zhoršujú sa v učení i v správaní. Takéto sústredenie v netradičnom čase uprostred šk. roka má na nich výrazne motivujúci účinok.
- Dospelí: Dôležité je, aby s deťmi mohol ísť **triedny učiteľ**, aby sa scelil kolektív a v kľúčových aktivitách mohli získať silnejšie emočné spojenie pre zlepšenie ďalšej spolupráce na bežných hodinách. Skúsenosť ukazuje, že k jednej triede
- Medzipredmetové vzťahy: NBV, ETV, OBV, HUV, VYV, DEJ, ZEM
- Pomôcky: Fotoaparát, hry, rádio, video, dataprojektor a PC, hudobné nástroje, darčeky, pohľadnice, výtvarné pomôcky...

2.2.1 Podrobný program a štruktúra sústredenia

Príprava – Veľmi dôležitou súčasťou sústredenia je jeho príprava. K tomu patrí predovšetkým:

- Podrobné oboznámenie detí s programom, cieľmi, bodmi programu niekoľko dní pred začatím akcie,
- Zapojenie detí do tvorby programu – otvoriť priestor pre kreativitu a nápady detí a schopnosť pedagógov adaptovať do programu nápady detí (v jednom roku sme realizovali sústredenie tak, že deti sa rozhodli, že budú piecť aj sladké vianočné pečivo, s čím sme v pôvodnej koncepcii nerátali, zohnali si recepty a skutočne sme nakoniec piekli ako doma na Vianoce.),
- Pred sústredením je potrebné si už premyslieť a rozdeliť úlohy a zodpovednosti podľa programu – kto čím prispeje do programu pre seniorov, kto môže priniesť vianočné ozdoby na spoločný večer, kto si koho vytiahne ako „anjela“ pri odovzdávaní darčiekov, rozdelenie služieb pri jedle, ranných rozcvičiek, programe atď.,
- Osobitnou kapitolou a problémom býva rozdelenie na izbách, máme vo zvyku dopredu si všetko rozdeliť, pripravíme plán izieb a zabezpečíme, aby deti na mieste nemuselo zbytočne nič prekvapiť. Pri rozdeľovaní sa už ukáže, kto s kým nechce alebo naopak chce byť, je dobré už vtedy s nimi diskutovať, aby sa rozdelili tak, aby spoznali aj niekoho nového, aby nevytvárali iba úzke skupinky a nikoho nevyčleňovali. Je dobré, ak učiteľ myslí veľmi citlivo na outsiderov, aby urobil všetko pre to, aby sa každý sústredenia zúčastnil, príp. zabezpečil aj sponzorstvo, ak je niekto zo sociálne znevýhodneného prostredia, aby išla skutočne celá trieda,
- Mimoriadne dôležité pre úspešné sústredenie sa osvedčilo stanovenie niektorých pravidiel v súvislosti s jedlom a elektronikou. Možno sa to zdá ako tvrdé pravidlo, zakázať okrem mobilu akúkoľvek elektroniku, ale po prvotnom frflaní sa to stonásobne vráti. Deti prežijú v skutočnej slobode a pohode sústredenie a zabudnú, že existujú počítačové hry, filmy na tablete, zaspávanie pri mp3 a nahradia to nekonečnými rozhovormi, experimentami v prírode a pod.

štvrtok

Odchod – Aby žiaci čo najmenej meškali z vyučovania, odchod sme naplánovali až na poobedie. Zároveň sme presvedčení, že ak sa príchod do zariadenia plánuje na večer, má to svoju špecifickú atmosféru. Nemusí byť na škodu veci začať celé sústredenie už v škole, v triede, kde si v kruhu môžu žiaci s učiteľmi určiť prvé pravidlá a očakávania. Môže byť užitočné očakávania si aj napísať na plagát a potom v závere sústredenia ich reflektovať s tým, čo sa komu naplnilo z očakávaní.

Cesta vlakom – skúsenosť nám hovorí, že deti veľmi radi cestujú vlakom. Je pravda, že je to náročnejšie, na druhej strane ale lacnejšie, ale deťom sa páči isté dobrodružstvo s tým spojené. Myslím, že i v tomto môže a má škola pri realizovaní sústredenia zohľadniť viac potreby detí ako len pragmatiku učiteľov, aby šli autobusom až priamo od školy. Každý krok, pravidlá pri cestovaní, učenie sa spolupráce pri nosení batožín, to všetko je príležitosť pre tvorivého prosociálneho

učiteľa naučiť deti novým veciam. Je vhodné, ak sa aj školské veci potrebné k sústredeniu rozhodia medzi deti, aby pomáhali pri prenose potrebných pomôcok a niesli za nich zodpovednosť, príp. priniesli svoje vlastné podporné pomôcky.

Príchod do zariadenia – Pokiaľ má učiteľ vopred prerokované ubytovanie a rozdelenie do izieb, príchod je zväčša pokojný a už tu sa predíde konfliktom. Je vhodné dať deťom priestor na zoznámenie sa s priestormi, príp. okolím podľa ich potrieb.

Stolovanie (večera) – počas celého sústredenia máme zvyk rozdeliť si službu v jedálni. Zväčša podľa izieb pripraví 3-4 žiaci stoly, príbor, pitie, počas jedla obsluhujú, aby sa všetci nemiešali do všetkého. Tu je dôležité mať vopred dohodnuté podmienky so zariadením, nakoľko improvizujú môžu podpora rastu detí. je skutočný zmysel života – vzťahy a služba. Toto si celého sústredenia. začiatku hovoriť všimnutia si nejakých

Máme za to, že na začiatku pred jedlom to vie výrazne sceliť skupinu. Po jedle, kedy sa všetci čakáme, kým spoločne dojeme, sú zväčša krátke pokyny, oznamy, dôležité info. Deti majú po jedle zväčša voľno 30-60 minút, aby mali aj oni čas na svoje veci.

práve takéto faktory, ak sa spôsobiť prerušenie línie Deti sa potrebujú učiť tomu, čo Vianoc, čo je skutočný zmysel s druhými, vzájomná pomoc trénujú takpovediac počas Počas stolovania zvykneme na krátke reflexie, ocenenia, drobností z posledných chvíľ.

Prvý večer – Keďže prvá noc trvá zväčša dlhšie, začíname večerný program až okolo ôsmej. Pripravujeme si program na piatočnú návštevu domova dôchodcov, pripravujeme ozdobné pohľadnice, pozdravy pre starkých, drobné darčeky (podľa tvorivosti detí a učiteľov). Nacvičujeme spoločne vianočné koledy, oprášime staré vianočné zvyky ako sú vinše pre starkých, aby si zaspomínali na svoje mladé roky.

Večerná vychádzka – mestské deti sú často celé mesiace zavreté v panelákovvej džungli a je až zarážajúce, aké dobrodružstvo môžu byť pre nich večerné prechádzky. Po tme alebo pred západom slnka sa deti spontánne bavia, smejú, rozprávajú si vtipy a príbehy a kráčajú s pedagógmi do neznáma až kým dobre nevymrznú. Pokiaľ je už sneh (čo je taktiež dobrým motivačným motorom), deti sa môžu gulovať, sánkovať po vlastných, váľať. Premočení, vyzimění, plní rozhovorov a dojmov z nočnej prírody sadajú si spontánne za teplý čaj, ktorý si po dohode pripraví.

Večerný kruh – každý večer krátko pred spaním ukončujeme deň reflexiou a spätnou väzbou. Ako sa cítim? Čo bolo dnes pre mňa dôležité, čo sa stalo, čo som si všimol, čo ma zaujalo, čo mi vadilo, čo sa mi splnilo? Čo

na kom oceňujem? Deti v kruhu postupne majú možnosť (ne)hovoríť o sebe, svojich pocitoch a potrebách. Tieto kruhy sa môžu dotvoriť prítmím so sviečkami, ktoré dodávajú už blížiacemu spánku a hodnoteniu dňa svoje čaro. Taktiež možno záver kruhu ukončiť nejakým krátkym úryvkom z Malého princa s podmazom nejakého klavírneho sprievodu.

Spánok – skúsenosť prvej noci hovorí, že deti neskoro zaspávajú a skoro vstávajú. Lepšiemu spánku môže výrazne napomôcť dlhšia večerná prechádzka, vypovedanie si pocitov vo večernom kruhu. Nakoľko aj po zadaní večierky deti hneď nezaspia, môže byť pre pedagógov didakticky prínosné rozdeliť sa do izieb a s deťmi ešte trochu „kecať“. Sú to momenty, keď deti vnímajú učiteľov v inom svetle, dokážu povedať, čo ich trápi v každodennej lavici života, hovoria o svojich zážitkoch a sú vypočutí. Večerné rozhovory na izbách s učiteľmi majú svoje osobitné čaro. Niekedy si cielene rozdelíme izby a striedame sa každý večer v inej izbe, aby sme takto mohli byť v kontakte s deťmi a poskytnúť im jedinečný priestor na rozprávanie.

Piatok – „Deň pre iných“

Vstávanie – obľúbenou súčasťou vstávania je ranný príjemný budíček pri hudbe. Nakoľko ide o predvianočné sústredenie, deti sa budia na vianočné piesne, popolušku a iné rozprávkové zvuky. Nie je potrebné násilne deťom stanovovať budíček, ak sú schopné spať dlhšie ako do siedmej. Dobré je ale mať pravidlo v tom, že kto vstane skôr nebudí ostatných. Optimálny čas po prvej noci je pol ôsmej, hoci málokedy deti vydržia tak dlho spať.

Ranná rozcvička – vzhľadom ku krásnej zimnej prírode a dostatku energie detí ešte vládu ráno sa aj prejsť. Ostatné dni je to už náročnejšie. Možno sa s deťmi rozcvičiť, zabehať si, osviežiť sa v potoku, prejsť sa. Je vhodné aspoň prvý deň nahnať všetkých, aby bol deň aktívnejší.

Raňajky – prvá skupina už aktívne pripravuje raňajky a obsluhuje. Pri raňajkách je dobré stručne reflektovať predošlý deň, spomenúť to naj. z predošlého dňa a zhodnotiť dodržiavanie pravidiel v noci a ráno.

Doobedie – doobedný čas je potrebné využiť na zopakovanie programu pre domov dôchodcov, výroba pohľadníc, pozdravov, príprava materiálu na tvorivé dielne, hry. V rámci doobedia si deti taktiež rozdelia nákupy na sobotnú večer. Dohodnú sa, kto čo bude mať pri spoločnej večeri na starosti, kto čo uvarí, napečie. Deti si urobia rozpočet a dostanú nevyhnutné „vreckové“ na nákup svojho podiela vianočného večierku, ktorý je plánovaný na sobotu.

Domov dôchodcov – kľúčovým bodom celého sústreďenia je návšteva domova dôchodcov. Tú máme naplánovanú na piatok poobede. Presúvame sa autobusom do Kremnice, kde okolo navštíviť miestnych seniorov. seniormi najväčší zážitok. musieť ukazovať svoje vianočné koledy a dobrá hlučných pubertákov idúcich do zatúlaného domova seniori prichádzajú krdel' detí. sprevádzajú prvé koledy, aby bolo jasné, že prichádza dobrá nálada a vianočná pohoda. Vopred naplánované usporiadanie stolov, milé občerstvenie počas workshopov i podmazová hudba popri nich tvorí zážitkovú časť stretnutia. Návštevu si môžeme schématicky rozdeliť:

druhej prichádzame Pre deti je kontakt so Trochu trémy, že budú talenty pred publikom, nálada sprevádza dav po meste až na kraj mesta seniorov. Už zďiaľky počujú Vstup do budovy

- Slávnostný príchod s vianočnými piesňami
- Krátke uvedenie a privítanie detí
- Spoločné workshopy – deti sa rozdelia medzi seniorov k stolom a spolu s nimi tvoria. Starkí a deti vyrábajú rozličné vianočné dekorácie a darčeky, ktoré potom deti nechajú seniorom na pamiatku. Cielene rozdeľujeme deti do skupín, aby sa pomiešali medzi starkých a deti majú vopred inštrukciu, že majú do workshopov zapájať aj seniorov. Napr. pri dielni dekorovania farebnej soli do sklenených nádob starkí drvia farebnú kriedu, deti ju vmiešavajú do soli a podľa farebného prania starkých im vytvárajú prekrásne dekoračné predmety. V rámci workshopov sa deti spontánne rozprávajú so starkými, vznikajú neopakovateľné priateľstvá a úsmevy, ktoré len z malej časti zachytáva koláž nižšie. Aktivity na workshopy môžu byť rozličné – výroba dekoračných solí do skla, maľovanie rámkov (alebo oblepovanie servítkovou technikou) s fotkami starkých, ktoré si prinesú, zdobenie medovníkov, ktoré deti doma napečú a so starkými ozdobia, strom praní z obkreslených rúk starkých, dekoračné svietniky a veľké množstvo iných nápadov.
- Po skončení 2-3 workshopových aktivít nasleduje zväčša krátky program, kde deti využijú svoje talenty (tanečné, hudobné, recitačné), spoločná tichá noc s prskavkami, koledy, poďakovanie.
- Pred odchodom deti môžu dekoračnými nálepkami vyzdobiť okná seniorov, príp. použiť dekoračné snehové spreje a napísať prania či želania na okná.
- Spoločné fotenie sa, lúčenie a pieseň pri dverách uzavrie atmosféru strávenú cca. dve hodiny v domove dôchodcov.

Volný rozchod v meste, nákupy – Väčšinou okolo štvrtej sa s deťmi uberieme do mesta. Podľa situácie je možné urobiť si aj krátku exkurziu kremnickej mincovne, či prehliadku hradu, kostolov a ich histórie. Počas rozchodu majú deti priestor nakúpiť si na vianočnú večer to, čo majú na starosti. Tí, čo nestihli môžu ešte dokúpiť drobný darček pre toho, koho si vytiahli v škole, že mu majú dať darček. Učitelia majú chvíľu voľna na kávu na námestí.

Spoločný večer – Po návrate domov deti bývajú už mierne unavené. Po večeri je fajn aj trochu voľna a oddychu, spoločenské hry, karty, film alebo iná vhodná aktivita.

Reflexia dňa – v cieľovom zameraní nášho sústredenia sa komunikácia pocitov a feedback na interakcie zo seniormi javí v závere tohto dňa ako neoddeliteľná súčasť. Deti dojímavovo vykresľujú a popisujú svoje zážitky, príhody, diskusie so seniormi, komické i smutné momenty z ich životov a pod.

Sobota - „Deň pre nás“

Doobedie – Ranné budenie zväčša prenechávame neskoršej hodine podľa potrieb detí. Až sa zobudia prvé izby, spustí sa budík a spoločnou rozcvičkou sa otvorí nový deň. Po raňajkách sa urobí dlhší výlet do okolia.

Poobedie – Program detí je postavený na príprave spoločného vianočného programu, varení jedla, tvorivých dielnach, výzdobe priestorov, usporiadaní stolov, vianočné koledy. Po dohode so zariadením už niekoľko týždňov vopred realizujeme vianočnú večeru vo vlastnej réžii. Údené mäso, či rezne nám pripraví kuchyňa, kapustnicu a šalát si pripravujeme sami. Deti s učiteľmi šúpu zemiaky, krájajú kapustu, otvárajú konzervy, namáčajú piškóty do čokolády s banánom, pripravujú zákusky podľa ľubovôle a tvorivosti detí a pedagógov. Niektoré deti sa medzitým hrajú, niektoré radi preskúmajú okolie a zabezpečujú stromček k večeri, iné vyrábajú dekorácie na večeru, či pripravujú si svoje darčeky na večer. Stoly sa upravujú do tvaru „U“, aby sa všetci pri jedle videli, vyzdobí sa stromček, pod ktorým sa už môžu vynikať drobné darčeky, rozdájú sa dekoračné servítky, obrusy, vyrobené svietniky a pod.

Slávnostná večera a program – dôkladne deťmi pripravená večera a program sa začína večer po šiestej. Nachystať možno aj jemne pustenú hudbu, pripomenúť sa môžu nacvičené koledy, ale aj dôležité slová z piesne Popolušky: „*Kráľovství padne, když schází v něm láska...*“ Spoločná večera žiakov a učiteľov je príležitosťou ku krátkej reflexii zmyslu Vianoc, pripomenutie starkých z domova dôchodcov, ktorí sú často na Vianoce sami a možno vďaka našim deťom ich mali krajšie a pod. Po večeri môže nasledovať kontinuálne rozdávanie si darčiekov vzájomne napr. tak, že začne ktosi prvý, niekoho vytiahne a ten, kto je vytiahnutý následne vytiahne ďalšieho a tak sa vzájomne sietujú

pri rozdávaní drobných darčiekov. Učítelia si môžu pre deti pripraviť malé prania s ocenením každého žiaka za čosi jedinečné. Čas po večeri môžu zaplniť spoločné sociohry zamerané na scelenie skupiny: napr. stoličkový futbal, pantomímy, dramatizovanie rozprávok (skupina si vytiahne žáner a rozprávku – napr. popoluška ako komédia, alebo červená čiapočka ako akčný film – vzniknú zábavné momenty dramatizácie a neopakovateľného smiechu). Deti si môžu pripraviť taktiež krátku diskotéku. Nemala by chýbať opäť večerná vychádzka napr. s púšťaním lampiónov šťastia. K záveru dňa sa tradične pridá reflexia a feedback spoločne, ale aj s možnosťou na izbách pri zaspávaní detí.

nedel'a

Doobedie – Ak bolo ranné vstávanie niekedy problémom, tak to bola nedel'a. Budíček sme zväčša dávali až na ôsmu či pol deviatu. Rozcvička sa už nekonala, ale až po raňajkách sa urobil ešte jeden výlet do okolia. Nedel'u možno zaplniť aj návštevou miestneho kostolíka, spoločným filmom so zameraním na špecifiká sústredenia (napr. *Pošli to ďalej* alebo iné.)

Spätná väzba – dôležitou súčasťou záveru každej akcii by malo byť dôsledné realizovanie feedbacku. Deti potrebujú reflektovať, prežívať a uzatvárať svoje životné udalosti. Majú mať možnosť vyjadrovať svoje pocity, myšlienky a postoje v rôznych formách reflexií. Najlepšou prípravou na reflexiu je spoločné prezeranie fotografií a videí z celého sústredenia cez dataprojektor s hudobným podmazom piesní, ktoré často zaznievali, napr. pri budíčku. Po prezretí a obnovení zážitkov majú možnosť deti vyjadriť sa písomne.

1. Zhodnotenie a feedback na celú akciu.
2. Strom želaní.
3. Reflexia každý každému (to môže byť aj vo vlaku, aby toho nebolo naraz veľa).

Vo všetkých troch reflexiách deti veľmi dojímavovo a prirodzene vyjadrujú to, na čo sme sa počas celého sústredenia verbálne i neverbálne sústredili. Učitelia môžu na záver vyhodnotiť celé sústredenie a odovzdať napr. každému dieťaťu medailu ocenenia, každému za niečo jedinečné, s čím sa dané dieťa spájalo počas sústredenia. (Bližšie viď príloha 2.)

Cesta domov – Počas cesty domov sú deti zväčša unavené, emocionálne nabité a plné zážitkov. Cesta vo vlaku je už zväčša pokojnejšia ako pri príchode. Deti sa vracajú domov v nedeľu večer a tešia sa na pondelok, keď opäť uvidia svojich spolužiakov. Je vhodné reflektovať celé sústredenie aj s rodičmi aspoň mailom, poslať im súhrn, fotografie a videa zverejniť na webstránke, aby bolo možné k akcii sa aj spätne vrátiť. Ak sa sústredenie koná 1-2 týždne pred Vianocami, deti sa po sústredení zväčša ešte vrátia do školy a majú tak možnosť aj v bežných podmienkach prežívať čosi z toho, čo vytvorili počas sústredenia. Je dobré sa k tomu ešte vrátiť, urobiť si nástenku zo spätných väzieb, fotografií a dať priestor zachyteniu jedinečných zážitkov.

2.2.2 Správa o činnosti a dosiahnutí cieľov

Dobrá nálada, vianočná pohoda, pokoj zimnej prírody priviedli deti k očisteniu sa od "smogu veľkomesta", od predvianočného ruchu, od akejkolvek elektroniky a zháňania sa iba za nakupovaním a posilnili ich na tele i na duši.

Jedno z hlavných náplní nášho sústredenia bola návšteva domova dôchodcov, kde mali skrze program naše deti **potešiť**, posilniť a naplniť vianočnou radosťou seniorov. Tento cieľ bol najviditeľnejšie splnený s ovocím dojatia a radosti v očiach ľudí, ku ktorým deti prichádzali, ale i v očiach našich detí. Naše deti sa tu prejavili ako citlivé pre samotu druhých a prejavili empatiu. V pripravených aktivitách a workshopoch boli deti vedené k prosociálnosti jednak navzájom medzi sebou a jednak k navštíveným ľuďom. Takto strávené dni sa stali pre dospievajúce deti hlbokým prosociálnym zážitkom pre ich ďalší osobný rast.

Dosiahnuť **pochopenie** v období dospievania u detí je veľmi ťažké, a ešte omnoho viac adaptáciu do svojho vlastného hodnotového systému, ale nie je to nemožné. Aj počas sústredenia sme narážali na necitlivosť a nedostatok vnímavosti, ale myslíme si, že v mnohom sa snažili na sebe pracovať. Podarilo sa niekoľko krát urobiť kruh sebareflexie na tému ich vzťahov. Dokázali vyjadrovať svoje názory, vzájomne nezraňujúco hovoriť spätnú väzbu. Akýkoľvek problém sme tvorivo využili otvorenou debatou k ich rastu. Takto sme rozvíjali naživo viaceré prioritné témy OBV aj ETV, či NBV a prierezových tém. V rámci sobotného večierku si deti pripravovali vlastnú večeru, vyzdobili si miestnosť, púšťali lampión šťastia, varili si „štedrú“ večeru (šalát, mäso, koláče) a vymýšľali si navzájom hry a aktivity, čo výrazne posilnilo ich kompetenciu k samostatnosti, tvorivosti a zodpovednosti.

Vzťahy v kolektíve sú vždy veľmi krehké a takto sa prejavili aj v rámci sústredenia. Deti zápasia s množstvom vzťahových problémov, s poruchami správania a impulzivitou, ktorá sa často prejavovala. Boli to ale cenné chvíle rastu. Deti sa naučili napriek problémom nachádzať znova cestu jeden voči druhému a hľadať spoločnosť. Pri programe potrebovali niekedy viac pomoci dospelých, ale aj to je potrebné dávkovať len do tej miery, nakoľko to napomáha ich samostatnosti a rozvoju. Môže byť ťažké pre učiteľa zanechať svoju potrebu po realizácii a odísť a premieňať ju na otváranie priestoru deťom.

Mali sme možnosť spoznať aj historicky a geograficky významné mesto Slovenska, Kremnicu, stred Európy. Deti videli historické pamiatky a staré gotické kostoly a iné miesta v Kremnici.

V závere možno povedať, že ciele boli postavené vysoko, ale vďaka tomu sa aj veľa dosiahlo. V deťoch ostalo akési zvláštne čaro, myšlienka, ktorá sa prejavila nielen v písomných spätných väzbách, ale aj v nasledujúcich dňoch po sústredení v škole, v každodennej realite. Tie z detí, ktoré sa naplno otvorili posolstvu, urobili až prekvapujúco veľký krok v osobnom raste. U ostatných, je to otázka väčšieho priestoru a času. Ešte aj po niekoľkých rokoch ostávalo sústredenie jedným z najsilnejších zážitkov spojených so školou a živo prítomné v pamäti.

O projektoch je možné sa bližšie dočítať aj tu:

[Predvianočné sústredenie 1](#)

[Predvianočné sústredenie 2](#)

[Predvianočné sústredenie 3](#)

V rokoch 2009 – 2014 sme zrealizovali 5 takýchto sústredení, vždy s inými siedmakmi na tom istom mieste s podobným programom. Napriek tomu každé sústredenie prinieslo čosi osobitné. Spoločnosť vždy s iným kolektívom prinieslo vždy iné prekvapenie. Jedna trieda bola viac hudobne a talentovo nastavená, iná začínala s lepším štartovacím balíčkom vzťahov, ďalšia prichádzala z batériou vlastných nápadov, aktivít, hier a programov. Každá ďalšia skupina priniesla čosi nové a vyčistila to, čo sa menej hodilo a tak skvalitňovala každé ďalšie sústredenie.

2.3 Projekt jarného sústredenia na farme s hipoterapiou

Projekt tohto sústredenia vznikol ako doplnok k predvianočným sústredeniam pre kritický vek detí, ktoré potrebujú na svojom procese rastu kontinuálne pracovať. Nemožno očakávať, že jednorázové sústredenie, akokoľvek dobre pripravené má moc zmeniť smerovanie kolektívu detí. Vzhľadom na priestor, ktorý sme venovali popisu predvianočného sústredenia uvádzame krátky súhrn a špecifiká jarného sústredenia a jeho zamerania:

Krátkosť času a zároveň nádhera okolia a priestoru, v ktorom sme strávili tri dni, nás pobádali maximálne využiť čas a priestor. Keďže záver siedmeho ročníka ponúka vo viacerých predmetových osnovách témy dospievania, rozhodli sme sa realizovať

praktické zážitkové sústredenie zamerané na rozvoj tých zručností, ktoré dospelému mladému človeku pomôžu najlepšie v jeho ďalšom živote: budovanie spoluzodpovednosti, vzťahov, komunikačné zručnosti, spolupráca, spolupodieľanie sa na režime dňa... Našou úlohou bolo viac menej koordinovať činnosť a pomáhať deťom, aby vytvárali režim dňa, spoločnú náplň, starali sa o veci spojené s bežným dňom. Deti si rozdelili služby a starali sa o večere a niektoré obedy. Spoločne sme varili, upratovali, rozprestierali stôl podľa toho, ako sa to učili na OBV, pripravovali sme narodeninovú oslavu ich vlastnej puberty – dečka pripravili super program o náročnosti a zábave spojenej s ich vlastnou pubertou a spoločne oslávili krásu tohto obdobia života... Ako súčasť zodpovednosti za spoločný program bolo pripravovanie budička, hudby, programu... V rámci celého sústredenia prebiehali dva bloky: skupinová práca v rámci komunikačných hier, aktivít zameraných na zlepšenie vzťahov a získanie komunikačných zručností a v druhom bloku mali možnosť hipoterapie – mestská mládež priam dychtí po potrebe byť v prírode, byť so zvieratkami a môcť s nimi tráviť aj celé hodiny. Deti mali možnosť jazdiť na koňoch, tráviť s nimi voľný čas, pomáhať pri ich čistení, kŕmení, staraní sa o nich. Spoločne si podelili množstvo koní a vytvárali s nimi priateľstvá. Tieto mlčiacie stvorenia s dôverou a radi trávili čas s našimi deťmi a tak im dávali príležitosť k zlepšeniu neverbálnej komunikácie.

Program veľmi obohatili aj večerné kruhové rozhovory, výlet o prežitie, kde deti museli dosiahnuť stanovený cieľ a cez náročný terén nájsť cestu, vycibriť si orientačné schopnosti a navzájom si pomáhať prekonávať prekážky. Celý prežitý výlet skončil krásnym západom slnka, fotením a rozhovormi o kráse dospievania.

Myslím, že to boli tri veľmi intenzívne naplnené chvíle plné zážitkov, okamihov pohody a vzájomného porozumenia. Celým našim programom sa tiahli aj muzikoterapeutické bloky voľnej improvizácie na gitare a flaute dopĺňané spevom. Vzhľadom k tomu, že naša trieda nikdy nebola nejako hudobne zameraná, toto sústredenie bolo historicky prvé spojené s tvorbou a produkciou muziky.

Po celej akcii deti mali možnosť vyjadriť písomne svoje pocity, myšlienky a postoje (feedback). Fotografie a pocity detí zachytávajú aspoň sčasti myšlienku týchto dní. (viď príloha 1 a 2).

Čas	Štruktúra sústredenia
štvrtok 14:00 – 16:00	Muzikoterapeutické hry, aktivity zamerané na scelenie, aktivizáciu, sústredenosť (viď Šimanovský: <i>Hry</i> pro rozvoj zdravé osobnosti), muzikologické dielne (improvizačná hra na gitare, flaute, spev, hudba v skupinovej dynamike)
štvrtok 19:00 – 21:00	Príprava spoločnej večere, spoločné plánovanie a organizovanie činnosti, praktická sebarealizácia, vzájomná služba a pomoc v kuchyni, spoločná sebareflexia a feedback dňa
piatok 10:00 – 12:00	Príprava spoločného obedu, oslavy puberty, spoločné plánovanie a organizovanie činnosti, praktická sebarealizácia. Hry a aktivity zamerané na komunikáciu (CPPPaP Bratislava III.: <i>SKUPINOVÉ</i>

	ZÁŽITKY)
piatok 14:00 – 16:00	Hipoterapia. Pomocné práce v stajniach, starostlivosť o kone, jazdenie, spolupráca a pomoc pri starostlivosti o kone.
piatok 18:00 – 20:00	Vychádzka o <i>prežitie</i> : žiaci absolvovali veľmi náročný výcvik v teréne prírody, pričom mali za úlohu sa orientovať v zložitom teréne a dosiahnuť vopred stanovený a vytýčený bod spolu s pedagogickým dozorom. Dosiahnutie cieľa vyžadovalo prekonať rozličné prekážky, vodu, spolupracovať pri odstraňovaní náročnejších prekážok, lesa... Záver výletu skončil nádherným západom slnka a diskusiou na tému dospievania a medziľudských vzťahov.
sobota 10:00 – 11:00	Hry a aktivity zamerané na kooperáciu, neverbálnu komunikáciu, vzájomné vzťahy (CPPPaP Bratislava III.: <i>SKUPINOVÉ ZÁŽITKY</i> , Šimanovský: <i>Hry pro rozvoj zdravé osobnosti</i>)
sobota 13:00 – 15:00	Hipoterapia. Pomocné práce v stajniach, starostlivosť o kone, jazdenie, spolupráca a pomoc pri starostlivosti o kone. Spoločné prezeranie foto a videoprezentácie, feedback, reflexia.

2.4 Projekt jarného medzigeneračného sústredenia

Pre starších žiakov, ôsmakov a deviatakov sme ako tretí diel sústredení pripravili ďalšiu formu sústredenia – sieťovanie s mladšími žiakmi. Deti sa naučili vzťahu ku generácii starších a seniorov, ktorí sú zdanlivo tak vzdialení deťom, ale blízky svetom jednoduchosti a často i samoty. V nadväznosti na proces osobnostného rastu a práce s kolektívom sme pre starších videli už aj vzhľadom k vývinovým špecifikám potrebu vytvárať priestor pre starostlivosť o mladších žiakov.

Medzigeneračný projekt vyzerá tak, že si starší žiaci vyberú triedu mladších žiakov, s ktorou realizujú 4-dňový výcvik (napr. piataci, či štvrtáci a siedmáci). Starší žiaci prežívajú zodpovednosť za mladších žiakov, pripravujú pre nich program, špecifické aktivity (kreatívne hry, program, služby pri jedle a i.). Okrem toho starších žiakov čaká aj vlastný program, ktorý už ako starší môžu realizovať (vlastný pochod, večerné vychádzky a i.)

Prepojenie výrazne odlišných vekových skupín predurčuje k vytvoreniu jedinečných vzťahov a zážitkov spojených s potrebou starších detí niesť zodpovednosť a starať sa o niekoho druhého a dostávať pozitívne sebaoptvrdenie takpovediac priamo zo zdroja. Mladší žiaci naopak prežívajú ten úžas zdvihnutej hlavy smerom k „vel'káčom“, na ktorých s obdivom vzhliadajú a učia sa naživo objavovať dôležité prosociálne vzorce správania. Symbióza dvoch komplementárnych skupín detí, ktoré sa vzájomne dokážu mimoriadne

obohacovať a naplňovať si vzájomne potreby po starostlivosti, podpore, sebapotvrdeniu a v konečnom dôsledku aj lásky. Ciele, metódy a formy, prierezové témy sú podobné ako pri jarnom hipoterapeutickom sústreďení. Je to netradičná forma sústreďenia zameraná na proces rastu a rozvoja osobnosti detí v medzigeneračných dialógoch.

Sústredenie s námetom priateľstva dvoch generácií tvorilo pestrofarebnú lúku pováh, zážitkov a aktivít. Deti si vzájomne zaplňovali program pod vedením tvorivých pedagógov. Spoločné skupinky miešaných treťakov s ôsmakmi súťažili, pracovali, hrali sa a mnoho iného. V rámci environmentálnej výchovy sme s deťmi vyčistili aj miestny potok a okolie, za čo sme získali aj poďakovanie od starostu obce. Nechýbali futbalové turnaje chlapcov, oblievačky, nočná hra, dedinská hra, hymna a profesionálny tanec 50 detí dvoch „vekov“, ale predovšetkým skutočná a ničím nerušená pohoda a radosť. Spätné väzby detí, fotky a videá môžete vidieť v prílohách. O jednotlivých sústreďeniach je možné sa bližšie dočítať a vidieť aj tu:

[Jarné sústreďenie piatakov a siedmakov.](#)

[Jarné sústreďenie piatakov, siedmakov a deviatakov.](#)

[Jarné sústreďenie štvrtákov a ôsmakov.](#)

ZÁVER

Rast osobnosti dieťaťa je cieľom celej výchovy a vzdelávania v systéme školstva. Nič menej ani viac nemôže škola odovzdať mladému človeku ako iskru harmonického rozvoja, podnety pre vlastný rast smerom k objaveniu svojho človečenstva. Myšlienka, že všetko chce rásť, všetko potrebuje svoj proces rastu, čas a príležitosť, naplňa našu prácu so žiakmi radosťou a túžbou byť im v ich životných situáciách aj učiteľom života. Hlboké myšlienky a hodnoty nemožno deťom podávať sucho, verbálne, ale ich tomu učiť multisenzoriálne a zážitkovo. Zážitok pri procese edukácie je osobná a živá skúsenosť s kongnitívnou informáciou nielen vo verbálnej rovine pri tabuli, ale aj v osobnom porozumení v každodenných životných situáciách. Naše sústredenia v sebe zahŕňa neformálne vzdelávanie žiakov v súlade s vývinovými potrebami príslušného štádia psychosociálneho vývinu. Sila stigmatizácie dnešných detí, ktoré už len ťažko zažívajú zdravý rodinný model, ale skôr naopak model patologických javov vo vzorcoch správania a života dospelých, je potrebné vytvárať ostrovčeky mimoškolských aktivít cielene zameraných na učenie sa zdravým sociálnym zručnostiam pod profesionálnym vedením pedagógov, či lektorov.

Celým projektom sa teda prelínajú myšlienky prierezových tém ,či tém výchovných predmetov, ktorých výučba je v školských laviciach len ťažko realizovateľná a chýba jej základný zážitkový prvok patriaci k potrebám názorného a multisenzorického vyučovania.

Nemožno sa nazdávať, že dnes, keď oproti výchove stoja ucelené a systematické mediálne vplyvy, ktoré rozkladajú morálku, hodnoty a štruktúru osobnosti dieťaťa a rodiny, ponúkneme rýchle a lacné metódy práce s deťmi, ktoré by stáli iba na memorovaní a moralizovaní detí. Ponúknuť ucelené metodické celky – sústredenia s flexibilným edukačno-zážitkovým programom je vízia školstva 21.storočia. Vízia školy zameranej na dieťa a jeho potreby, ale zároveň na rozvoj prosociálnej osobnosti pre tých druhých, pre pomoc a uzdravenie spoločnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. ERIKSON, E. 2002. *Detství a společnost*. Praha : Argo, 2002. 390 s. ISBN 80-72033-80-8
2. JIRÁSEK, I. 2004. Vymezení pojmu zážitková pedagogika. In: *Gymnasion*, 2004, č.1, s. 6-16. ISSN: 1214-603X
3. KARIKOVÁ, S. 1999. Štrukturovaná hra v zážitkovom učení. In: *Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Hra-prostriedok formovania osobnosti“*. Banská Bystrica: PF UMB, 1999, s. 23-29
4. LANG, G. – BERBERICHOVÁ, CH. 1998. Každé dítě potřebuje speciální přístup. Portál, Praha. 1998. ISBN: 80-7178-144-4
5. ORAVCOVÁ, J. 2003. *Aktívne učenie a jeho súvislosti so štýlmi učenia a osobnostnými vlastnosťami vysokoškolských študentov*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2003.
6. PASCH, M. A KOL. Od vzdelávacieho programu k vyučovací hodine. Portál, Praha. 1998. ISBN: 80-7367-054-2
7. ŠAUEROVÁ, M. 2013. *Zážitková pedagogika a možnosti jejího využití při práci s vybranými cílovými skupinami*. Praha: VŠTVS Palestra, 2013. ISBN: 978-80-87723-07-4
8. ŠULEKOVÁ, K. 2007. *Zážitkové vyučovanie hudobnej výchovy na základných školách*. [Diplomová práca]. Banská Bystrica: FHV UMB, 2007.
9. TUREK, I. 2005. *Inovácie v didaktike*. Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava. 2005. ISBN: 80-8052-230-8
10. VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie I*. Karolinum, Praha. 2005. ISBN: 80-246-0956-8

Internetové zdroje

11. Sociálny a osobnostný rozvoj [online]. Štátny vzdelávacie program – prierezová téma, [cit. 1.10.2014]. Dostupné na [www: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/prierez/osobn-rozvoj/pt-sobnostny-a-socialny-rozvoj_2012.pdf](http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/prierez/osobn-rozvoj/pt-sobnostny-a-socialny-rozvoj_2012.pdf)
12. Zážitková pedagogika pri práci s rizikovou mládežou. 2009. [online]. Detský fond Slovenskej republiky. Materiál podporený grantovým programom EU Mládež v akcii č. SK- 12-20-2009-R1. [cit. 31.01.2015]. Dostupné na [www: http://lorien.sk/wp-content/uploads/manual-zazitkova-pedagogika-deti-a-mladez.pdf](http://lorien.sk/wp-content/uploads/manual-zazitkova-pedagogika-deti-a-mladez.pdf)

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Fotokoláže z rozličných sústredení.

Príloha 2 Rozličné spätné väzby a reflexie detí.

Príloha 1 Fotokoláže z rozličných sústredení.

Medzigeneračné jarné sústredenie 4. a 8.ročníka

Medzigeneračné jarné sústreďenie 5., 7. a 9. ročníka

Hipoterapeutické jarné sústreďenie na farme pre 7.ročník

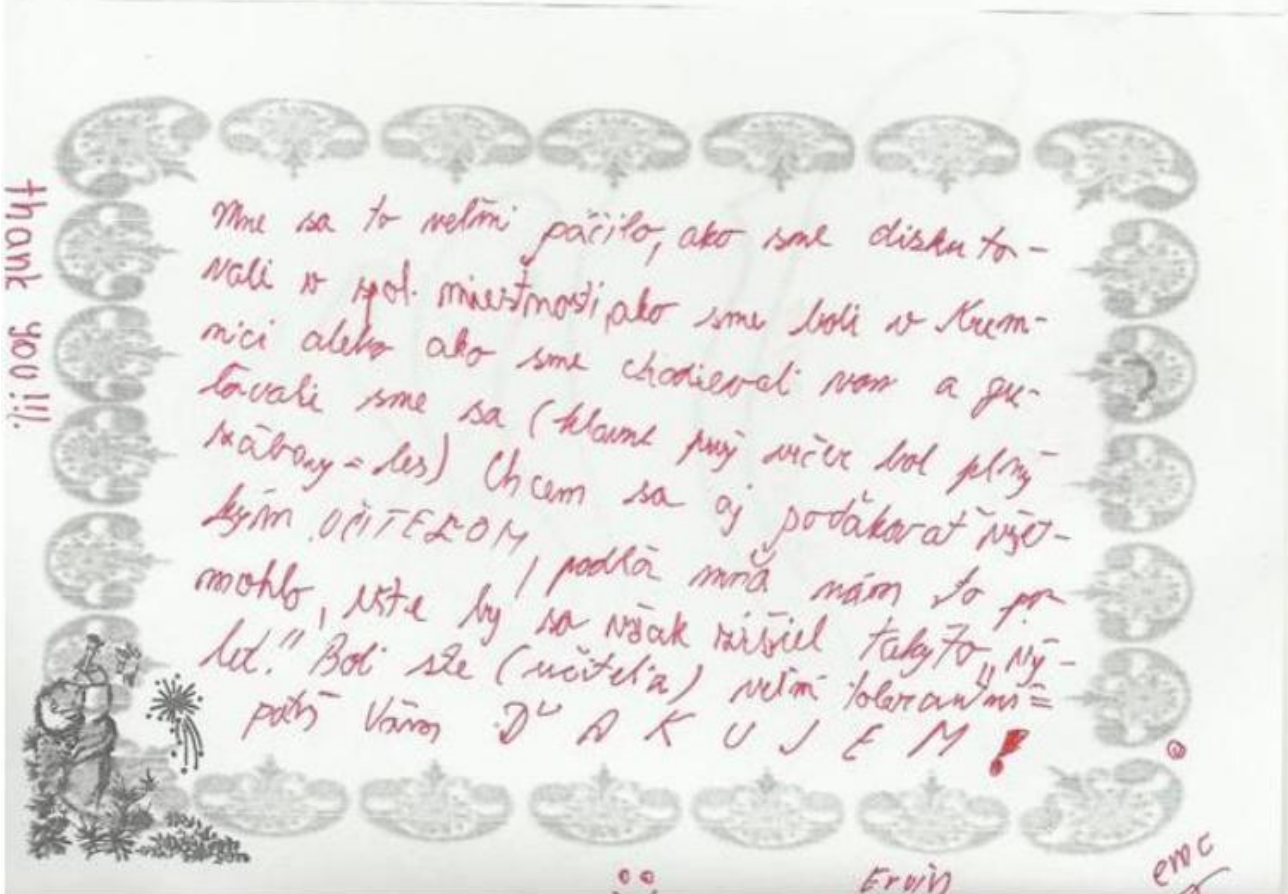
Príloha 2 Rozličné spätné väzby a reflexie detí.

Mne sa klasice naprosto páčilo, keď sa mám celkom podaniť ten väzba - upamätá sa o kolektor. Prave maám praid, že sme sa tak vice kľúčili a spravali. Pa ten dujam, že mám to padeť. 😊

Práve sa mi aj to, že sme si nárky, aby prvú madi, vyšetili, nárky, máj dajni, aj keď sa omieva vše, mudi, miktorym, falam, miera, miera, je klame, že ~~ste~~ už do mieda kade, ako predtým. Tút by som na cherta podkonalť juu, pracom nárky, mairilom, ka raper program, aj keď sa mám neládat mchela, nat'nen, ale potom som si uadnania, že do stať sa to! 😊

ka.

Mne sa to veľmi páčilo, ako sme diskutovali v pol. miestnosti, ako sme boli v kumnici alebo ako sme chodievali von a guľovali sme sa (klame pny miera bol plny kábony = les) Chcem sa aj podakovať všetkým OMIÉLOM, podkoi mra nám to pr mohlo, kta by sa nárky ráršiel takto "ny - let." Bol sle (učitel'a) mím toleranciu = paly Váim D U A K U J E M!

thank you!!!

Erwin emc

ĎAKUJEM

Milá mamu učitelka Šimová, milý páni učitel Kráček. V úvodu
mého listu, který Vám chci věnovat, by som Vám chcela uprim
ne podakovať za Vašu ochotu. Vôbec nerozumám čím som si to
od Vás naslúžila... Váš nápad spojiť našu budúť sa mi už od
začiatku veľmi páči a veľmi ľahé tak by som sa ho neuvážila
mala... čo by ma mrzelo... Rada by som Vám v tomto liste
-O-D-A-K-O-V-A-L-A, uprimna so \heartsuit . Veľmi si to od Vás ráčim
a vždy keď chodím do školy s dobrou maladeňou maladeňou. Veľmi sa
im do školy ma moja budúť a práve si myslím, že všetci keď
vidíme všetci nás si je viac roční. Je pravda, že v tomto období keď
mamina vytráca, Mária sa viacota by som na to nemala.
Tým všetkým, poču... vždy sa mi hodila, tak ako každé iné,
maximálne moje listy... Leba mi srda keď vidím ako ich
trápi, že na to nemajú a rozhodnú mi to uskutočniť... To by si
y oni Vám veľmi vďaka. Ste obľúbenú človečkom, tak ako každé
dnu z nás na tomto svete, ale je nám má uprimni, káskor
to rozhodnú vďaka!! Práve takí sú ako staršie by!! Mami, dnu
el by obdiv!! Mami kto (a podla mami mami človeku) spm, také v
us to, že mákoho plyšáma, pomoc, pre mami mami líba vždy ču.
ke ľudia s dobrými úmyslami!! Som Vás rada, mala som Vás rada
aj mák rada budúť!! So ľudia *W*E*L*K*Y*M* *S*R*D*C+O+
Ďakujem Vám!!

S láskou Karolína
Ďakujem
Vám
na všetko

Moje rozprávky

